

1 Dokazno breme

1.1 Kakšna so pravila o dokaznem bremenu?

Vprašanja, povezana z dokazi in njihovim pridobivanjem, so urejena v civilnem zakoniku (*kodeks cywilny*, člen 6) in v zakoniku o civilnem postopku (*kodeks postępowania cywilnego*, členi 227–315).

V skladu s členom 6 civilnega zakonika breme dokazovanja dejstva nosi oseba, ki zatrjuje pravne posledice, ki izhajajo iz navedenega dejstva. Breme dokazovanja nekaterih dejstev nosi tožnik, breme dokazovanja nekaterih drugih dejstev pa toženci.

1.2 Ali obstajajo pravila, ki določena dejstva izvemajo iz dokaznega bremena? V katerih primerih? Ali je mogoče predložiti dokaze, da bi dokazali neveljavnost posebne pravne domneve?

Izjeme od pravila, da breme dokazovanja dejstva nosi oseba, ki zatrjuje pravne posledice, ki izhajajo iz navedenega dejstva, morajo izhajati neposredno iz zakonodajnega akta.

V nekaterih posebnih primerih je mogoče dokazno breme prenesti na drugo stranko, gre torej za obrnjeno dokazno breme. To se lahko na primer zgodi, če so dokazi uničeni ali če je njihova pridobitev preprečena. V sodni praksi je bilo sprejeto stališče, da če ena stranka onemogoča ali resno ovira dokazovanje dejstev s strani druge stranke, ki nosi dokazno breme, mora prva dokazati, da se navedena dejstva niso zgodila.

Vprašanje dokaznega bremena je tesno povezano s pravnimi domnevami. V skladu s členom 234 zakonika o civilnem postopku je pravna domneva za sodišče zavezujoča. Na splošno velja, da se lahko pravna domneva izpodbija.

Pravne domneve, ki spreminjajo pravila o dokazovanju, se nanašajo na primer na dobro ali slabo vero (člen 7 civilnega zakonika), domnevo o rojstvu živorojenega otroka (člen 9 civilnega zakonika), nezakonnost (člen 24(1) civilnega zakonika), enakost deležev solastnikov (člen 197 civilnega zakonika), ravnanje dolžnika kljub zavedanju, da škodi upnikom (člena 527(3) in 529 civilnega zakonika), enako vrednost deležev partnerjev v partnerstvu po civilnem pravu (člen 826(2) civilnega zakonika).

1.3 Do kakšne mere mora biti sodišče prepričano o dejstvu, da na njem utemelji svojo sodbo?

V skladu z načelom proste presoje dokazov (člen 233 zakonika o civilnem postopku) sodišče oceni zanesljivost in moč dokazov na podlagi celovite proučitve zbranih dokazov.

Sodišče lahko svojo odločitev utemelji le na dokazih, ki so bili pridobljeni pravilno in v skladu z zahtevami glede virov dokazov ter v skladu z načelom neposrednosti.

Sodišče prosto presoja tudi mnenja izvedencev.

Poleg tega člen 243 zakonika o civilnem postopku določa institut dokaza verjetnosti. Dokaz verjetnosti je ukrep, ki nadomesti dokazovanje v strogem smislu in ne zagotavlja gotovosti, ampak samo verjetnost izjave o dejstvu. Praviloma se uporabi formalno pridobivanje dokazov, dokazovanje verjetnosti pa je izjema v korist stranke, ki zatrjuje neko dejstvo. Dokaz verjetnosti zadošča glede zadev, ki so po svoji naravi naključne, in v primerih, ki so izrecno določeni v zakonodajnem aktu.

2 Pridobivanje dokazov

Vsaka izjava tožnika in toženca mora temeljiti na dokazih.

2.1 Ali je za pridobivanje dokazov vedno potreben predlog stranke ali lahko sodnik v nekaterih primerih dokaze pridobi na lastno pobudo?

Sodišče lahko dopusti dokaze, ki jih stranka ni navedla, vendar se morajo taki dokazi nanašati le na izjave navedene stranke glede bistvenih in spornih dejstev, če sodišče meni, da dokazi, zbrani med postopkom, ne zadoščajo za odločitev o zadevi (člen 232 zakonika o civilnem postopku).

2.2 Kateri so nadaljnji koraki, če je predlogu stranke za pridobitev dokazov ugodeno?

Načeloma sodišče dopusti dokaze na zahtevo strank, saj je odgovornost strank navesti dokaze, potrebne za rešitev zadeve. Vendar pa sodišče prouči, ali je dopustitev dokazov, ki jih predlagata stranki, ustrezna oziroma potrebna (člen 236 zakonika o civilnem postopku).

Sodišče ob vsakem pridobivanju dokazov izda dokazni sklep, tudi kadar dokaze dopusti po uradni dolžnosti.

Sodišče pri odločanju o dopustitvi dokazov, ki jih je predložila stranka postopka, prouči:

ali je zadevno dejstvo pomembno za zadevo (člen 227 zakonika o civilnem postopku),

ali je treba dejstvo dokazati (lahko je splošno znano (člen 228(1) zakonika o civilnem postopku) ali sta ga stranki priznali (člen 229 zakonika)),

ali ni zadevni dokaz v posamezni zadevi izločen (na primer člena 246 in 247 zakonika o civilnem postopku),

ali ni bilo dejstvo, ki se dokazuje z dokazom, zadosti pojasnjeno oziroma ali se dokaz ne predlaga samo zaradi zavlačevanja postopka (člen 217(2) zakonika o civilnem postopku).

2.3 V katerih primerih lahko sodišče zavrne predlog stranke za pridobitev dokazov?

Sodišče zavrne predlog stranke za predložitev dokazov, če se nanašajo na dejstva, ki za zadevo niso pomembna (člen 227 zakonika o civilnem postopku), dejstva, ki so splošno znana, dejstva, ki jih je druga stranka med postopkom priznala, če o tem ne obstaja noben dvom, ter dejstva, ki jih sodišče pozna po uradni dolžnosti, vendar mora sodišče stranke o takih dejstvih obvestiti med narokom (člena 228 in 229 zakonika o civilnem postopku).

Sodišče lahko šteje, da so dejstva, pomembna za rešitev zadeve, dokazana, če je o tem mogoče sklepati iz drugih dokazanih dejstev (dejanska domneva, člen 231 zakonika o civilnem postopku).

2.4 Katera dokazna sredstva obstajajo?

Listine (členi 244–257 zakonika o civilnem postopku)

Listine so pisne izjave; lahko so uradne ali zasebne. V primeru uradnih listin v ustrezni obliki, ki jih izdajo pristojni javni organi, se domneva, da je njihova uradno potrjena vsebina točna in da jih je dejansko izdal organ izdajatelj.

Pričanje prič (členi 258–277 zakonika o civilnem postopku)

Nihče ne sme zavrniti pričanja kot prič, razen zakonci strank, njihovi sorodniki (predniki in potomci), sorojenci in sorodniki v svaštvu (predniki ali potomci v enakem kolenu) ter njihovi posvojitelji ali posvojenci. Pravica do zavrnitve pričanja velja tudi po koncu zakonske zveze ali posvojitvenega razmerja.

Izvedensko mnenje (členi 278–291 zakonika o civilnem postopku)

Izvedensko mnenje je mnenje o dejstvih, stanjih in dogodkih, za proučitev in pojasnilo katerih je potrebno posebno strokovno znanje, ki sodišču pomaga pravilno oceniti dejstva in rešiti posamezen primer.

Ogled (členi 292–298 zakonika o civilnem postopku)

Ogled je neposreden senzorični pregled lastnosti ali stanja oseb, kraja ali predmeta, ki ga opravi sodišče.

Zaslišanje strank (členi 299–304 zakonika o civilnem postopku)

Če po izčrpanju dokazov ali ob pomanjkanju dokazov še ostanejo nepojasnjena dejstva, ki so pomembna za zadevo, sodišče odredi zaslišanje strank, da se navedena dejstva pojasnijo.

Če je stranka pravna oseba, sodišče zasliši osebe, ki so člani organa s pravico do zastopanja navedene stranke.

Poleg tega lahko sodišče dopusti dokaze v obliki rezultatov testov krvnih skupin, videoposnetkov, televizijskih posnetkov, fotokopij, fotografij, načrtov, risb, zvočnih posnetkov in drugih naprav, ki beležijo in shranjujejo podobe ali zvoke.

2.5 Kateri so načini pridobivanja dokazov od prič in ali se ti razlikujejo od načinov za pridobitev dokazov od izvedencev? Kakšna so pravila v zvezi s predložitvijo pisnih dokazov in izvedenskih poročil/mnenj?

V skladu s členom 266 zakonika o civilnem postopku je priča pred zaslišanjem poučena o pravici zavrniti pričanje in o kazenski odgovornosti za krivo pričanje. Priča pred pričanjem priseže pred sodiščem.

V skladu s členom 271(1) zakonika o civilnem postopku je pričanje priče ustno. Pričanje se priči prebere in se po potrebi dopolni v skladu z njenimi opombami.

Praviloma velja, da priče, ki še niso bile zaslišane, ne smejo biti navzoče pri zaslišanju drugih prič (člen 264 zakonika o civilnem postopku), priče, ki zatrjujejo nasprotno, pa se lahko med sabo soočijo (člen 272 zakonika o civilnem postopku).

Sodišče lahko mnenje zahteva od enega ali več izvedencev in jim naroči, naj mnenje predložijo ustno ali pisno (člen 278 zakonika o civilnem postopku).

Izvedenec lahko zavrne pričanje iz istih razlogov kot priče (člena 280 in 261 zakonika o civilnem postopku). Tudi izvedenec priseže, razen če ga stranki oprostita te obveznosti. Vsako mnenje mora biti obrazloženo (člen 285 zakonika o civilnem postopku). Izvedenci lahko za svoje delo zahtevajo nagrado (člen 288 zakonika o civilnem postopku).

2.6 Ali so določena dokazna sredstva močnejša od ostalih?

Ni razlogov za sprejetje formalne hierarhije metod dokazovanja z vidika njihove zanesljivosti in moči dokazov, ki ni povezana z dejstvi v posamezni zadevi. Sodišče praviloma ocenjuje dokaze po svoji presoji (člen 233 zakonika o civilnem postopku). Pri oceni mora upoštevati načelo iz členov 246 in 247 zakonika o civilnem postopku, na podlagi katerega imajo listinski dokazi prednost pred pričanjem prič ali strank.

2.7 Ali so za dokazovanje določenih dejstev obvezni določeni načini dokazovanja?

Nekatera pravna dejanja zahtevajo ustrezno obliko in obveznost uporabiti tako obliko je lahko določena v zakonodajnem aktu ali sporazumu med strankama. Pisni dokazi v skladu s členom 74(1) civilnega zakonika (*ad probationem*) se uporabijo tako, da če zahteve iz zakonodajnega akta ali sporazuma niso izpolnjene, oseba, ki dejanja ni izvedla v ustrezni obliki, nosi negativne procesne posledice, saj je njena zmožnost pridobivanja dokazov omejena.

2.8 Ali so priče dolžne pričati po zakonu?

Praviloma nihče ne sme zavrniti pričanja. Pričanje je zakonska obveznost in ima tri elemente:

udeležiti se naroka ob določenem času,

pričati,

zapriseči.

2.9 V katerih primerih lahko priče zavrnejo pričanje?

Člen 261 zakonika o civilnem postopku pa določa nekatere izjeme od pravila, da nihče ne sme zavrniti pričanja, in sicer lahko pričanje zavrnejo zakonci strank, njihovi sorodniki (predniki in potomci), sorojenci in sorodniki v svaštvu (predniki ali potomci v enakem kolenu) ter njihovi posvojitelji ali posvojenci. Pravica do zavrnitve pričanja velja tudi po koncu zakonske zveze ali posvojitvenega razmerja.

Zavrnitev pričanja ni dopustna v zadevah glede družinskega stanja, razen v primeru razveze zakonske zveze.

Sodišče mora pričo pred njenim zaslišanjem poučiti o njeni pravici do zavrnitve pričanja in do zavrnitve odgovora na vprašanje. Sodišče preveri razloge za zavrnitev pričanja (ki se predložijo pisno ali ustno s sklicevanjem na zakonske razloge).

Izjava o zavrnitvi pričanja se lahko prekliche. Vendar pa priča po pričanju ne more več uporabiti pravice do zavrnitve pričanja, razen če ni bila o tej pravici predhodno poučena.

Priča lahko tudi zavrne odgovarjanje na vprašanja, če bi pričanje lahko zanjo ali njene sorodnike (zakonec priče, njen sorodnik (prednik in potomec), sorojenec in sorodnik v svaštvu (prednik ali potomec v enakem kolenu) ter njen posvojitelj ali posvojenec) pomenilo kazensko odgovornost, osramotitev ali veliko in neposredno finančno škodo oziroma če bi pomenilo kršitev bistvene poslovne skrivnosti.

V skladu s prevladujočim mnenjem se izraz „sorodnik“ ne nanaša na osebe, ki dejansko živijo skupaj kot par (zunajzakonska skupnost).

Duhovnik lahko zavrne pričanje o dejstvih, za katera je izvedel med spovedjo.

Sodišče lahko komur koli odredi, da na določen datum na določenem kraju predloži katero koli listino, ki jo ima in ki dokazuje pomembno dejstvo v zadevi, razen če listina vsebuje zaupne informacije. Zgoraj navedeni obveznosti se lahko izognejo le osebe, ki bi glede dejstev v listini lahko zavrnile pričanje ali ki imajo listino v imenu tretje osebe, ki lahko iz istega razloga ugovarja predložitvi listine. Vendar pa je zavrnitev predložitve listine nesprejemljiva tudi v takem primeru, če mora imetnik listine ali navedena tretja oseba to storiti v zvezi z vsaj eno od strank ali če je listina izdana v korist stranke, ki zahteva pridobitev dokaza. Poleg tega stranka ne more zavrniti predložitve listine, če bi bila škoda, ki bi jo navedena stranka utrpela s predložitvijo listine, izguba spora (člen 248 zakonika o civilnem postopku).

2.10 Ali je lahko oseba, ki zavrne pričanje, kaznovana ali prisiljena, da priča?

Sodišče lahko v primeru neupravičene zavrnitve pričanja ali prisege po zaslišanju vseh navzočih strank glede veljavnosti zavrnitve priči naloži globo (člen 274 zakonika o civilnem postopku).

Ne glede na zgoraj navedeno globo lahko sodišče pričo pridrži za največ en teden. Sodišče pričo izpusti, če opravi pričanje ali priseže ali če je zadevo rešilo sodišče, ki je dopustilo dokaze navedene priče (člen 276 zakonika o civilnem postopku).

2.11 Ali obstajajo določene osebe, od katerih ni dovoljeno pridobiti dokazov?

Sodišče bi moralo po uradni dolžnosti prepričati pričanje osebe, ki ne more zaznati ali sporočiti, kar je zaznala. Če razlog za navedeno nezmožnost preneha, lahko preneha tudi prepoved pričanja. Psihiatrično zdravljenje ali odvzem poslovne sposobnosti samo po sebi še ne pomeni, da je pričanje nezanesljivo (člen 259 zakonika o civilnem postopku).

Zakon ne določa starosti, pri kateri se šteje, da lahko otrok zaznava in sporoča, kar je zaznal. Odločitev o tem, ali se lahko otrok zasliši, je torej odvisna od njegovih zmožnosti in stopnje razvoja. V zadevah, ki se nanašajo na zakonsko zvezo, zakon določa omejitve glede pričanja mladoletnikov, mlajših od 13 let, in sorodnikov strank (potomcev), mlajših od 17 let (člen 430 zakonika o civilnem postopku).

Člen 259 zakonika o civilnem postopku določa splošno pravilo, da nihče ne more biti v isti zadevi zaslišan kot priča in kot stranka. Zakoniti zastopnik stranke je torej lahko zaslišan ob zaslišanju strank. Odvetnik stranke pa je lahko zaslišan kot priča, vendar se mora nato odpovedati zastopanju stranke.

Tudi intervenient ne more biti priča (člen 81 zakonika o civilnem postopku).

Vojaškemu osebju in javnim uslužbencem, ki niso bili oproščeni obveznosti varovanja zaupnih informacij, označenih kot „zaupno“ ali „tajno“, ni treba pričati, če bi njihovo pričanje pomenilo kršitev navedene zaupnosti, razen če so bili oproščeni obveznosti varovanja poklicne skrivnosti.

Mediator ne more biti priča glede dejstev, za katera je izvedel med mediacijo, razen če ga stranki oprostita obveznosti varovanja zaupnosti mediacije (člen 2591 zakonika o civilnem postopku).

2.12 Kakšna je vloga sodnika in strank na zaslišanju priče? Pod kakšnimi pogoji je lahko priča zaslišana prek videokonference ali z drugimi tehničnimi sredstvi?

Pričo zasliši sodišče. V nekaterih primerih lahko sodišče zaslišanje zaupa pooblaščenemu sodniku (člen 235 zakonika o civilnem postopku). Obravnavno sodišče se lahko odloči zaslišanje izvesti s tehničnimi sredstvi, ki omogočajo zaslišanje na daljavo, če narava dokazov tega ne preprečuje.

Stranke imajo pravico biti navzoče med zaslišanjem prič in zastavljati vprašanja.

Priče je mogoče zaslišati prek videokonference ali telekonference (člen 10(4) Uredbe Sveta (ES) št. 1206/2001 o sodelovanju med sodišči držav članic pri pridobivanju dokazov v civilnih ali gospodarskih zadevah).

3 Ocenjevanje dokazov

Praviloma je lahko dokaz vse, s čimer je mogoče ugotoviti dejstva, pomembna za zadevo. Zakonik o civilnem postopku ne določa splošne prepovedi uporabe nezakonito pridobljenih dokazov v civilnem postopku. Vendar pa iz analize določb ustave, različnih določb civilnega zakonika in zakonika o civilnem postopku, zakona o varstvu zaupnih informacij ter mednarodnih pogodb, ki jih je ratificirala Poljska, izhaja, da je v civilnem postopku nesprejemljivo uporabiti nezakonito pridobljene dokaze.

3.1 Ali so sodišču postavljene omejitve pri izdaji sodbe, če stranka dokaza ni pridobila zakonito?

V civilnem postopku je nedopustno uporabiti dokaze, pridobljene s kršitvijo in poseganjem v pravice osebe do svobode misli, svobode izražanja, zasebnosti in osebne svobode. Dokazi, pridobljeni s prevaro ali z obljubo, katere izpolnitev bi pomenila kršitev prava, na primer ponudba denarne koristi za prisluškovanje telefonskim pogovorom, se štejejo za nezakonite.

Člen 403(1)(2) zakonika o civilnem postopku določa, da se lahko zoper sodbo, izrečeno na podlagi kaznivega dejanja, vložijo revizija. Zahteva iz člena 403(1)(2) zakonika o civilnem postopku je mogoča le, če je njeno izpolnjevanje potrjeno s pravnomočno obsodbo. Sodba mora biti pravnomočna, da se zagotovi stalnost razloga za revizijo. Kopija sodbe se priloži zahtevi za revizijo sodbe.

3.2 Ali moja izjava šteje kot dokaz v postopku, v katerem nastopam kot stranka?

Če po izčrpanju dokazov ali ob pomanjkanju dokazov še ostanejo nepojasnjena dejstva, ki so pomembna za zadevo, sodišče lahko zasliši stranke (člen 299 zakonika o civilnem postopku).

Zadnja posodobitev: 26/11/2018

Strani v jezikih držav članic pripravljajo posamezne kontaktne točke pri Evropski pravosodni mreži, njihov prevod pa zagotavlja prevajalska služba Evropske komisije. Prevodi zato morda še ne vsebujejo kasnejših sprememb izvirnika, ki so jih vnesli nacionalni organi. Evropska pravosodna mreža v civilnih in gospodarskih zadevah ter Evropska komisija ne prevzemata nobene odgovornosti v zvezi z informacijami in podatki v tem dokumentu. Za pravila o avtorskih pravicah države članice, ki je odgovorna za to stran, glejte pravno obvestilo.